

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 36g/2023 și nr.118g/2023

privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din
articolele 78¹ și 455 alin. (2) din Codul contravențional
(*subiectele violenței în familie și participarea agentului constatator și a
procurorului la ședința de judecare a cauzei contravenționale*)

CHIȘINĂU

6 iulie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
nei Domnica MANOLE,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 21 februarie 2023 și la 14 aprilie 2023,

Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,

Având în vedere actele și lucrările dosarului,

Deliberând la 6 iulie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a textului „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” din articolul 78¹ și a textului „nu împiedică judecarea cauzei contravenționale” din articolul 455 alin. (2) din Codul contravențional, ridicate de dl avocat Gheorghe Malic, în interesele dlui Veaceslav Dvornic, în dosarul nr. 4-2304/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Sesizările au fost trimise la Curtea Constituțională de dna judecător Elena Ungureanu de la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor, Curtea a decis conexarea lor într-un singur dosar, pe baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, atribuindu-i numărul 36g/2023.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

4. Dl Veaceslav Dvornic este vizat într-o cauză contravențională privind pretinse acte de violență în familie.

5. La 17 ianuarie 2023, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Gheorghe Malic a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „nu împiedică judecarea cauzei contravenționale” din articolul 455 alin. (2) din Codul contravențional, care stabilește că absența agentului constator sau, după caz, a procurorului, citați în conformitate cu legislația, fără motiv întemeiat și fără înștiințarea prealabilă a instanței, nu împiedică judecarea cauzei contravenționale.

6. Printr-o încheiere din aceeași dată, judecătoria cazului a respins cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate a articolului 455 alin. (2) din Codul contravențional pentru că există o decizie anterioară a

Curții Constituționale care are ca obiect aceste prevederi, *i.e.* DCC nr. 156 din 10 decembrie 2018.

7. La 10 februarie 2023, dl avocat Gheorghe Malic a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” din articolul 78¹ și a textului „nu împiedică judecarea cauzei contravenționale” din articolul 455 alin. (2) din Codul contravențional.

8. Printr-o încheiere din aceeași dată, dna judecător Elena Ungureanu a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate în privința articolului 78¹ din Codul contravențional. Totodată, judecătoarea cazului a respins ridicarea excepției de neconstituționalitate în privința articolului 455 alin. (2) din Codul contravențional, pe baza motivelor de la § 6 *supra*.

9. Totuși, instanța de judecată a trimis de două ori la Curtea Constituțională încheierea privind excepția de neconstituționalitate, însă prima dată însoțită de cererea de ridicare a excepției din 17 ianuarie 2022 (a se vedea § 5 *supra*), iar a doua – însoțită de cererea depusă la 10 februarie 2023 (a se vedea § 7 *supra*).

10. Sesizările au fost înregistrate la Curtea Constituțională sub numerele 36g/2023 și 118g/2023.

B. Legislația pertinentă

11. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale

[...]”

12. Prevederile relevante ale Codului contravențional, adoptat prin Legea nr. 218 din 24 octombrie 2008, sunt următoarele:

Articolul 78¹
Violența în familie

„Maltratarea sau alte acțiuni violente, **comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei**, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale

se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile.”

Articolul 455
Participarea la ședința de judecare a cauzei contravenționale

„[...]”

(2) Prezența agentului constator sau, după caz, a procurorului, în cazul în care acesta este parte în cauza contravențională, la ședința de judecare a cauzei contravenționale este obligatorie. Absența agentului constator sau, după caz, a procurorului, citați în conformitate cu legislația, fără motiv întemeiat și fără înștiințarea prealabilă a instanței, **nu împiedică judecarea cauzei contravenționale** și permite aplicarea acestuia a unei amenzi judiciare de către instanța de judecată, în conformitate cu art. 201 din Codul de procedură penală.

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepțiilor de neconstituționalitate

13. Autorul sesizării susține că articolul 455 alin. (2) din Codul contravențional, care prevede că prezența agentului constator și a procurorului este obligatorie în ședința de judecată, însă neprezentarea acestora nu împiedică judecarea cauzei contravenționale, este neclar și incoerent. În opinia sa, neprezentarea agentului constator care prezintă învinuirea la judecarea cauzei îi încalcă dreptul la o procedură în contradictoriu. Mai mult, autorul susține că lipsa agentului constator de la judecarea cauzei îi impune instanței de judecată să-și asume rolul acuzării și, astfel, cauza sa nu mai este examinată de un tribunal imparțial. Din aceste motive, articolul 455 alin. (2) din Codul contravențional încalcă dreptul persoanei la un proces echitabil.

14. Totodată, autorul afirmă că textul „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” din articolul 78¹ din Codul contravențional este imprevizibil. În opinia sa, noțiunea de membru al familiei din Codul contravențional trebuie interpretată în sensul prevederilor Legii privind declararea averii și intereselor personale sau ale Codului familiei, nu aplicând prin analogie definiția din Codul penal. Astfel, fostul soț nu cade sub noțiunea de membru al familiei, o altă interpretare fiind contrară articolului 22 din Constituție.

15. În fine, autorul susține că prevederile contestate sunt contrare articolelor 20, 22, 23 și 26 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul contravențional, ține de competența Curții Constituționale.

18. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de avocatul unei părți în proces. Astfel, Curtea constată că sesizările sunt formulate de subiectul căruia i s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

19. Curtea observă că în ambele cereri de ridicare a excepțiilor de neconstituționalitate, autorul contestă și articolul 455 alin. (2) din Codul contravențional, însă judecătorul de caz a admis ridicarea excepțiilor doar în privința articolului 78¹ din Codul contravențional. Totodată, Curtea observă că și articolul 78¹ din Codul contravențional a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate (a se vedea HCC nr. 28 din 22 noiembrie 2018 și DCC nr. 27 din 16 februarie 2021).

20. În acest sens, Curtea reține că verificarea anterioară a constituționalității normelor atacate nu constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al aceluiași prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate.

21. Prin Hotărârea nr. 28 din 22 noiembrie 2018, Curtea a examinat constituționalitatea sancțiunii articolului 78¹ din Codul contravențional, iar prin Decizia nr. 27 din 16 februarie 2021, aceasta a declarat inadmisibile criticile de neconstituționalitate neargumentate ale autorului sesizării referitoare la textul „vătămare neînsemnată a integrității corporale” din același articol.

22. Așadar, pentru că autorul excepțiilor a formulat critici de neconstituționalitate care nu au fost examinate anterior (a se vedea §§ 21 – 22 *supra*), Curtea reține că obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl reprezintă textul „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” din articolul 78¹ din Codul contravențional.

23. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate într-o cauză contravențională privind violența în familie. Astfel, Curtea admite că articolul 78¹ din Codul contravențional, care sancționează violența în familie, este aplicabil la soluționarea cauzei.

24. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autor. Astfel, Curtea va examina dacă problemele de drept ridicate de autorul sesizărilor fac incidente dispozițiile constituționale invocate.

25. În sesizări, autorul excepțiilor a afirmat incidența articolelor 20 (*accesul liber la justiție*), 22 (*neretroactivitatea legii*), 23 (*calitatea legilor*) și 26 (*dreptul la apărare*) din Constituție.

26. În jurisprudența sa, Curtea a precizat că articolul 23 din Constituție nu are o aplicare de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocat standardul calității legii, trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental.

Curtea a stabilit că problema calității unei legi nu reprezintă o problemă de constituționalitate atât timp cât nu este afectat un drept fundamental (DCC nr. 133 din 27 septembrie 2022, § 15).

27. Articolul 20 din Constituție reglementează dreptul de acces liber la justiție, își găsește corespondența în dispozițiile articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Totuși, autorul excepțiilor nu a prezentat argumente care să demonstreze neconformitatea prevederii contestate din articolul 78¹ din Codul contravențional cu norma constituțională în discuție.

28. Cu privire la articolul 22 din Constituție, Curtea reține că acesta garantează împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (a se vedea DCC nr. 13 din 2 februarie 2023, § 20). Articolul 22 împreună cu articolul 23 alin. (2) din Constituție garantează standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea DCC nr. 93 din 7 iulie 2022, § 21).

29. Totodată, în Hotărârea nr.10 din 10 mai 2016, Curtea a reținut că prin reglementarea infracțiunilor și a pedepselor în materie penală urmează a se înțelege și competența legislatorului de a reglementa contravențiile și sancțiunile contravenționale. Legea contravențională conține prevederi care denotă, de fapt, caracterul penal al contravențiilor (§ 47). Pornind de la raționamentele invocate în cauza *Ziliberberg v. Moldova* din 1 februarie 2005, Curtea a constatat că caracterul general al legii contravenționale și scopul pedepsei, care este atât de a pedepsi, cât și de a preveni, sunt suficiente pentru a arăta că sunt aplicabile principii similare celor două legi: contravențională și penală (a se vedea DCC nr. 18 din 15 februarie 2022, § 32).

30. Astfel, cu referire la neclaritatea și imprevizibilitatea noțiunii de „membru de familie” din articolul 78¹ din Codul contravențional, Curtea reține că legea penală nu poate să exceleze în texte explicative (a se vedea DCC nr. 93 din 7 iulie 2022, § 22). La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care-i poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme (a se vedea HCC nr. 39 din 21 decembrie 2021, § 41).

31. În acest sens, Curtea subliniază că, pe baza obligațiilor pozitive care decurg din articolele 2, 3 și 8 din Convenția Europeană, autoritățile sunt obligate să asigure și să aplice în practică un cadru legal adecvat care să ofere protecție împotriva actelor de violență comise de persoanele private. Vulnerabilitatea particulară a victimelor violenței în familie și necesitatea implicării active a statului în protejarea lor a fost subliniată într-un număr de instrumente internaționale (a se vedea *Eremia v. Republica Moldova*, 28 mai 2013, § 73). Unul dintre aceste instrumente internaționale este Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (în continuare, *Convenția de la Istanbul*, care a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 1 mai 2022). Convenția de la Istanbul pledează

pentru un răspuns holistic la toate formele de violență împotriva femeilor și a fetelor. Convenția urmărește să pună capăt impunității (a se vedea DCC nr.1 din 18 ianuarie 2022, § 42).

32. Violența domestică presupune, conform articolului 3 lit. b) din Convenția de la Istanbul, toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică care au loc în mediul familial sau domestic ori între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima. Totodată, victimă a violenței domestice este persoana fizică care este supusă acestui comportament (a se vedea articolul 3 lit. e) din Convenția de la Istanbul).

33. Mai mult, articolul 46 lit. a) din Convenția de la Istanbul obligă statele să aibă în vedere agravarea pedepsei dacă infracțiunea a fost comisă împotriva unei(ui) fost(e) sau actual(e) soț(ii) sau partener(e), după cum prevede legislația internă, de un membru de familie, de o persoană care conviețuiește cu victima sau de o persoană care a abuzat de puterea sa. Astfel, victimă a violenței domestice poate fi, inclusiv, fostul soț sau fosta soție, indiferent dacă agresorul a trăit sau trăiește împreună cu victima (a se vedea DCC nr. 113 din 2 octombrie 2018, § 33).

34. În acest context, Curtea observă că legislatorul a reglementat la articolul 3 din Legea nr. 45 din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie membrii familiei care sunt considerați subiectele violenței în familie. Potrivit acestei definiții, persoanele aflate în divorț pot fi subiecte ale violenței în familie, indiferent dacă locuiesc împreună sau separat.

35. Mai mult, într-o cauză recentă, *A.E. v. Bulgaria* din 23 mai 2023, Curtea Europeană a constatat încălcarea articolului 3 din Convenție din cauza eșecului statului reclamat de a oferi o protecție adecvată, legală și practică unui copil victimă a violenței domestice. Una dintre carențele legislației naționale pe care le-a identificat Curtea Europeană consta în faptul că aceasta impunea condiția conlocuirii sau existența unei relații conjugale *de facto* care aparent era întrunită atunci când agresorul și victima violenței domestice erau adulți care au trăit împreună mai mult de doi ani. Această condiție, împreună cu caracterul sistematic al abuzului și pragul minim al gravității vătămarilor stabilit de legea națională, era contrară obligațiilor pozitive ale statului de a adopta un sistem efectiv care să pedepsească toate formele de violență domestică și care să le ofere garanții suficiente victimelor (§ 100).

36. Având în vedere că articolul 78¹ din Codul contravențional sancționează fapta de violență în familie și protejează relațiile sociale cu privire la consolidarea familiei și buna-conviețuire în cadrul familiei, această normă trebuie circumscrisă la cadrul legal privind prevenirea și combaterea violenței familiei. Prin urmare, atunci când actele de violență au fost comise împotriva unui fost soț sau fost concubin, mai ales după trecerea unei perioade substanțiale de timp, persoanele care posedă competența aplicării legii penale trebuie să constate dacă conflictul dintre victimă și agresor reprezintă o consecință a relației lor de căsătorie sau de concubinaj anterioare. În caz contrar, aceste acțiuni ar putea fi calificate, după caz, pe baza altor norme penale sau contravenționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 113 din 2 octombrie 2018, § 36).

37. Prin urmare, din analiza sistematică a legislației, Curtea observă că textul „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” din articolul 78¹ din Codul contravențional este suficient de previzibil. Astfel, Curtea nu reține existența unei ingerințe în valorile protejate de articolele 22 și 23 din Constituție.

38. Referitor la incidența articolului 26 din Constituție, Curtea observă că autorul sesizării s-a plâns de lipsa informării într-un mod amănunțit despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa. Așadar, având în vedere obiectul excepțiilor (a se vedea § 23 *supra*), Curtea constată că acest capăt de sesizare nu are legătură cu norma contestată de autor. Prin urmare, autorul nu a oferit argumente care să demonstreze caracterul contradictoriu al prevederilor contestate în raport cu articolul 26 din Constituție, sesizarea fiind inadmisibilă în această privință (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 158 din 22 noiembrie 2022, § 25).

39. Pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate sunt inadmisibile și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a textului „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” din articolul 78¹ din Codul contravențional, ridicate de dl avocat Gheorghe Malic, în interesele dlui Veaceslav Dvornic, în dosarul nr. 4-2304/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 6 iulie 2023
DCC nr. 74
Dosarul nr. 36g/2023